

Mededelingen van de Commissie inzake wetenschappelijk  
Onderzoek van de St. Pietersberg, No. 1.

### DRIE SOORTEN ISOPODA NIEUW VOOR DE FAUNA VAN NEDERLAND.

door

Dr. L. B. HOLTHUIS

Rijksmuseum van Natuurlijke Historie, Leiden.

Tot voor kort was de Isopodenfauna van de St. Pietersberg bij Maastricht vrijwel volkomen onbekend. Slechts een zeer klein aantal exemplaren van deze dieren, behorende tot 4 soorten, is vóór 1949 op en in de berg verzameld en uiteindelijk in de collectie van het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie te Leiden terecht gekomen. Nadat in 1949 onder auspiciën van de Commissie inzake wetenschappelijk Onderzoek van de St. Pietersberg door het Leidse Museum drie excursies gehouden zijn met het doel de St. Pietersberg zo grondig mogelijk faunistisch te inventariseren, is het aantal bekende soorten Isopoda (ook wel keldermotten of pissebedden genaamd) van de St. Pietersberg en naaste omgeving gestegen tot 17, dus meer dan verviervoudigd. Van deze 17 soorten bleken er drie zelfs nog niet eerder in ons land gevonden te zijn. Daar het faunistisch onderzoek van de St. Pietersberg op het ogenblik nog niet beëindigd is, is een rapport over de gehele Isopodenfauna van de berg hier nog niet op zijn plaats. Wel werd het evenwel van belang geacht het voorkomen van de drie voor ons land nieuwe soorten reeds nu vast te leggen. Deze drie soorten zijn:

#### *Trichoniscoides helveticus* (Carl)

Deze kleine, tot de familie Trichoniscidae behorende Isopode wordt tot 5 mm lang en is licht rood van kleur. Tijdens de eerste excursie van het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie (4 tot 9 Mei 1949) werden twee vrouwelijke exemplaren van deze soort aangetroffen tussen het bladafval van de beboste helling aan de Oude Luikerweg bij het Fort St. Pieter. Daar het practisch onmogelijk is bij dieren van dit geslacht de soort te bepalen als men niet de beschikking over mannetjes heeft, was ik indertijd ook niet in staat met zekerheid vast te stellen tot welke soort de dieren behoorden. Tijdens de tweede excursie, die van 8 tot 15 Juli gehouden werd, werden geen exemplaren

van deze soort gevonden. De dieren trekken zich in het droge en warme jaargetijde waarschijnlijk diep in de aarde terug. Meer succes had tenslotte de derde excursie (16 tot 23 September), die niet minder dan 23 exemplaren, waaronder verscheidene mannetjes, opleverde. Deze dieren werden verzameld op vier verschillende punten op de berg. Zes exemplaren werden gevonden op de oude vindplaats bij Fort St. Pieter, verder 12 exemplaren onder mos en bladafval en in losse aarde van mierennesten in het Encibos. Eén enkel exemplaar werd buit gemaakt in een mierennest aan de voet van de stortberg, juist boven het bos op de oosthelling van de St. Pietersberg bij het grenskantoor en tenslotte werden nog 4 exemplaren gevonden in bosjes op de Wijngaardsberg.

Tot nu toe was deze soort bekend uit de Zwitserse en Franse Alpen, de Jura, de Vogezen, de Eifel en de Ardennen. De St. Pietersberg vormt de noordelijkste vindplaats van deze soort.

#### *Haplophthalmus mengei* (Zaddach)

Evenals de voorgaande behoort ook deze soort tot de familie der Trichoniscidae. Zij is eveneens gering van grootte (3 tot 4 mm lang). De door mij verzamelde dieren waren lichtgeel van kleur. De soort leeft evenals *Trichoniscoides helveticus* tussen bladafval en in humusrijke grond. Vier exemplaren van deze soort werden tegelijk met de vorige tijdens de eerste excursie van het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie gevonden op de boshelling bij Fort St. Pieter. Tijdens diezelfde excursie werden ook nog 5 exemplaren in het Encibos verzameld. De tweede excursie leverde geen materiaal van deze soort op, terwijl tijdens de derde excursie 18 exemplaren werden verzameld, n.l. wederom in het Encibos (15 exemplaren), in bosjes op de Wijngaardsberg (2 exemplaren), terwijl nog 1 exemplaar gevonden werd in een sleedoornbosje tussen grensmaal 53 en 54; ditmaal werd de soort dus niet bij het Fort St. Pieter aangetroffen.

*Haplophthalmus mengei* komt door geheel Europa voor, van Noorwegen tot aan de Middellandse Zee, en van Engeland tot de Oostzee Staten en Hongarije. Een nauw verwante soort, *Haplophthalmus danicus* B.-L., was wel reeds van verschillende plaatsen in ons land bekend.

*Porcellio laevis* (Latreille)

In tegenstelling tot de voorgaande soorten, die slechts van zeer geringe afmeting zijn, heeft *Porcellio laevis* het uiterlijk van een gewone keldermot. Hij behoort evenals de meest algemene Nederlandse pissebed *Porcellio scaber* Latreille tot de familie der Porcellionidae. De dieren worden tot 18 mm lang.

Van deze derde soort werd tot nu toe slechts één exemplaar gevonden en wel tijdens de derde excursie. Het werd aangetroffen in het Noordelijke gangenstelsel dicht bij de ingang.

*Porcellio laevis* is oorspronkelijk waarschijnlijk een bewoner van het Middellandse Zee gebied, maar nu is zij over vrijwel de gehele wereld verspreid. Hoewel de soort in Europa voorkomt tot in Denemarken en Zweden, is zij een zuidelijke vorm, die in het noordelijk gedeelte van haar verspreidingsgebied veel zeldzamer is dan in het zuidelijke. Dit is ook waarschijnlijk de reden waarom zij tot nu toe nog niet in ons land is aangetroffen.

Het voorkomen van *Porcellio laevis* in grotten is slechts toevallig, zij wordt meestal aangetroffen bij huizen, in warme kelders en ook in kassen. In de gangen van de St. Pietersberg en de groeve bij het kasteel Neercanne werden bovendien nog drie andere soorten Isopoda aangetroffen, n.l. *Porcellio scaber* Latreille in het Noordelijke gangenstelsel en in het stelsel Zonneberg, *Porcellio dilatatus* Brandt in de groeve van het kasteel Neercanne en *Porcellionides pruinosus* Brandt in het stelsel Slavante. De meeste hiervan werden dicht bij de ingang aangetroffen en zijn waarschijnlijk slechts toevallig in de grotten geraakt, ook is het mogelijk dat de dieren met mest, stro e.d. de grotten zijn binnengebracht. Tot nu toe zijn uit de Nederlandse grotten nog geen pissebedden vermeld.

## NOG EEN NIEUWE NOCTUIDE VOOR NEDERLAND.

Mocht ik op de vergadering voor Entomologen melding maken van de vangst van een nieuwe *Lymantriide*: *Laelia coenosa* Hb. te Swalmen, thans kan ik de vangst vermelden van *Sedine (Simyra) buettneri* Hering eveneens gevangen te Swalmen. De heer Gorter en ondergetekende vingen elk een exemplaar op licht,

op 24 Sept. l.l. Deze soort werd in ons land niet verwacht.

Volgens Spuler en Berge werd deze vlinder in het midden der vorige eeuw bij Stettin gevangen. Sindsdien is zij slechts uit Zuid-Rusland bekend. Volgens Lempke echter is zij de laatste jaren ook dichterbij gevangen. De rups is nog onbekend.

E. LÜCKER, Roermond.

## AANTEKENINGEN OVER DE HAMSTER

door

A. M. HUSSON, S.C.J.

(Rijksmuseum van Natuurlijke Historie, Leiden)

In het onlangs verschenen deel van de „Publicaties van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg” (Reeks II, 1949) treft men een artikel aan over het voorkomen van de hamster, *Cricetus cricetus* (L.), in Nederland. Dit onderzoek werd verricht naar aanleiding van een studie over de systematische waarde van het door N e h r i n g beschreven geographische ras *canescens*, dat ten Westen van de Rijn voorkomt. De bestudering van de hamster-literatuur bracht mij in aanraking met gegevens over de woningbouw van de beruchte graanrover. E i s e n t r a u t (1928) is de eerste geweest, die uitvoerig over de hamsterwoning schreef. Hoewel ook bij oudere auteurs, in het bijzonder bij S u l z e r (1774, pp. 110—123), vele gegevens hierover te vinden zijn, ontbrak tot dan toe een meer gedetailleerde studie. Tevens geeft E i s e n t r a u t verschillende tekeningen, die de hamsterwoning aanschouwelijk voorstellen. Zijn methode van afbeelden is door andere onderzoekers, b.v. D u p o n d (1932), D u k e l s k a j a & S t e p a n o v a (1932, p. 57, fig. 1) en D i d i e r & M a t h i a s (1936), overgenomen. In het werk van I j s s e l i n g & S c h e y g r o n d (1943, p. 254, fig. 138) worden enkele tekeningen uit de studie van E i s e n t r a u t op kleine schaal weergegeven.

Men zou dus veronderstellen dat de bouw van een hamsterwoning geen moeilijkheden meer voor de aandachtige lezer kan opleveren. Dit is echter niet het geval. Immers de tekeningen van E i s e n t r a u t zijn niets anders dan projecties van de woning, waarin met een cirkeltje is aangegeven het punt van waaruit een gang loodrecht naar boven voert, en met een ellips het punt van waar een gang schuin